

«Тасдиқ мекунам»

Институти забон ва адабиёти
иҷтимоӣ, Ҷондандаршиносӣ, Академияи миллии илмҳои
Тоҷикистон

Шарифзода Б.

«_____» соли 2021

Такризи

муассисаи такриздиҳанда ба диссертасияи Факиров Ҳурсандмурод
Насрulloевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва саҳми ў дар шинохти
шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмии
доктори фалсафа (PhD), аз рӯи ихтисоси 6D020500 – филология (10.01.09 –
фолклоршиносӣ)

Бо фаро расидани даврони истиқлоли миллӣ дар Ҷумҳурии
Тоҷикистон ва дар асоси дигаргунҳои куллии фазои сиёсӣ ва иҷтимоии
чомеа имрӯз барои омӯзиши осори мардумӣ, шахсиятҳо ва муҳаққикони
он низ дар фолклоршиносӣ тоҷик як наъвъ заминай мусоиде фароҳам
омадааст. Бино бар ин, таҳқиқоти Факиров Ҳурсандмурод Насрulloевич
дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва саҳми ў дар шинохти шахсият ва
мероси адабии Карим Девона» дар фолклоршиносии тоҷик мухим ва
саривактӣ ба хисоб меравад.

Диссертант аз адабиёти илмӣ-назарияӣ ва таълимоти
муҳаққикони фолклори тоҷик ва маводи матбуоти даврӣ истифода
намуда, хаёт ва фаъолияти эҷодии Ҳабибулло Назаров ва саҳми ўро дар
шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона мавриди таҳқик
карор додааст.

Арзиши амалӣ ва назарии диссертасияи Факиров Ҳ.Н. дар он
зоҳир мешавад, ки рӯзгор ва осори Карим Девона аз диди Ҳабибулло
Назаров муайян намуда, бо нигоҳи танқидӣ ба назарҳои муҳолифи

мутахассисон дар замина сахифаи тоза ва биниши нав ба фолклоршиносии точик ворид менамояд. Тахкики фаъолияти эҷодии шоири мардумӣ – Карим Девона аз диди Ҳабибулло Назаров ба пажӯҳиши мукаммалу ҳамаҷонибаи мавҷуд ва тавзехоти равшан ба он мусоидат намудааст. Дар натиҷа тахкики Ҳабибулло Назаров сахми муҳаккӣ шаҳсият ва мероси адабии шоири мардумиро муайян кардааст.

Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, фаслҳо, зерфаслҳо, хулоса ва китобнома иборат аст. Дар муқаддимаи диссертатсия моҳияти мавзӯй асоснок гардида, дарачаи омӯзиши он баррасӣ шудааст. Ҳадафу вазифаҳои тахкикот ва навғонии он мушаҳҳас ифода ёфтаанд.

Боби аввали диссертатсия «Тасвири бадеии рӯзгор ва осори Карим Девона дар насири тоҷик» номгузорӣ шуда, ду фасл ва зерфаслҳоро дар бар мегирад. Дар фасли якӯм, зери унвони «Ҳабибулло Назаров ва бозёғти эҷодии ў – шоири ҳалқ Карим Девона», дар бораи ҳайёт ва мероси адабии Ҳ. Назаров, дарачаи омӯзиш ва тарғиби рӯзгору осори Карим Девона ва муҳаккими он – Ҳабибулло Назаров дар солҳои 70-90-уми садаи XX ва даврони соҳибистиклолии қишвар майлумот дода шудааст. Дар зерфасли аввали диссертатсия, зери унвони «Муруре ба зиндагинома ва фаъолияти эҷодии Ҳабибулло Назаров» дар бораи рӯзгору осори адабии Ҳабибулло Назаров ва ҳидматҳои давлатии ў изҳори назар шудааст. Дар зерфасли дувуми фасли аввал, ки «Бозтоби рӯзгору осори Карим Девона ва муҳаккими он Ҳабибулло Назаров дар таълифоти солҳои 70-90-уми садаи XX аз даврони соҳибистиклолии қишвар» номгузорӣ шудааст, дар атрофи пажӯҳиши рӯзгор ва осори шоири мардумӣ – Карим Девона аз тарафи Ҳабибулло Назаров аз оғози солҳои 50-ум сар карда ва қиссаи илмӣ-бадеии муҳаккӣ «Дар чустучӯй Карим Девона» баҳси илмӣ меравад. Майлум мешавад, ки дар вакташ Ҳ. Назаров тахкики ҳудро дар шакли диссертатсияи номзадӣ ба мақсади дарёғти дарачаи номзади илми филология барои дифоъ пешниҳод намуда будааст.

Дар фасли дуюми боби якум «Тасвири бадеи симои Карим Девона дар киссаи Ҳабибулло Назаров «Дар чустучӯи Карим Девона»» дар бораи шоирони мардумӣ, банду баст, мавзӯъ ва мундариҷаи киссаи илмӣ-бадеи X. Назаров – «Дар чустучӯи Карим Девона», назари донишмандон нисбат ба асар, мохияти ашъор ва хусусиятҳои эҷодиёти Карим Девона мавриди баррасӣ сухан рафтааст.

Дар фасли савуми боби якум зери унвони «Хаёлпардозихои хилофи воқеяни таъриҳӣ дар киссаи «Карим Девона»-и Муҳаммадии Салим» дар бораи ба муносибати 110-солагии Карим Девона интишор шудани китоби Муҳаммадии Салим «Қиссаи Карим Девона» маълумот медиҳад. Дар ин фасл диссертант киссаи Муҳаммадии Салимро дар бораи Карим Девона таҳлил намуда, ихтилофҳо, сиркати адабӣ (бо ишораи сахифаҳо ва сарҳатҳо) ва соҳтори кисса изҳори назар кардааст.

Боби дувуми диссертатсия «Бахси донишмандон перомуни рӯзгор ва осори шоири мардумӣ Карим Девона» мебошад, ки се фаслро дар бар мегирад. Фасли аввали зери унвони «Муҳтавои бахси соҳибназарон перомуни мавҷудияти шоири мардумӣ Карим Девона» дар бораи он ки Ҳабибулло Назаров киссаи «Дар чустучӯи Карим Девона»-ро ба шакли диссертатсия дароварда, дифоъ намуд ва баъдан аз ҷониби фолклоршиносон, муарриҳон, омӯзгорону рӯзноманигорон оид ба шаҳсияти Карим Девона, инқилобӣ будан ё набудани ў, ба қалами ў тааллук доштан ё надоштани баъзе шеърҳо ва монанди ҳамин гуна масъалаҳо бахси домандор ба миён меояд. Дар ин фасл муаллиф маколаи ҷавобии И.С. Брагинскийро «Оташ кучову дуд кучо?» (1965, 23 январ)-ро барои таквият бахшидан ба натиҷаи кори илмии X. Назаров ва ашъори Карим Девона далел овардааст, ки дар он аз ҷумла ҷунун гуфта шудааст: «Тадқиқотчӣ натиҷаҳои қашфиёти ҳақиқии илмиеро, ки бо методи бевосита аз маҳалҳо ҷамъ овардани маводи фолклорӣ ба даст овардааст, пешниҳод кардааст ва тавонистааст таҳқиқоти ҳақиқатан илмиро, ки ягон фолклоршинос ба он муваффақ нашудааст, ба вуҷуд биоварад» (С.4).

Фасли дувуми боби дувум «Чамъбести баҳс ва бардоштҳо аз он перомуни шахсият ва шеъри Карим Девона» номгузорӣ шуда, дар он дар бораи чамъбести баҳси тӯлонӣ дар атрофи рӯзгор ва фаъолияти эҷодии Карим Девона дар ҷаласаи якҷояи Президиуми Академияи ғанҳои РСС Тоҷикистон, Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ, Иттифоки нависандагони Тоҷикистон ва идораи нашрияи «Маориф ва маданият» маълумот дода шудааст, ки таҳти раёсати котиби Иттифоки нависандагони Тоҷикистон, шоир Аминҷон Шукӯҳӣ ва бо иштироки ахли илму адаби шаҳрҳои Душанбе, Масқав ва Тошканд, ҳамдиёрони шоир, инчунин намояндагони маҳалҳои гуногун гузаронида мешавад.

Фасли савуми боби дувум «Ҳабибулло Назаров ва ислохи камбуҷиҳои мубоҳиса: муҳтавои қисмати дуюми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»» ном дошта, дар он дар бораи он ки Ҳабибулло Назаров дар қайди ҳаёт буданаш тâнҳо қисмати якуми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»-ро нашр намудааст, маълумот дода шудааст. Қисмати дувуми қисса ба баъзе саҳифаҳои норавшани ҳаёт ва фаъолияти эҷодии Карим Девона ва дӯстону ҳамнишинони ў баҳшида шудааст, ки баъд аз марги гузаштани Ҳабибулло Назаров ба муносабати 100-солагии ў устодон Гулназар ва Кароматулло Мирзо соли 2007 дар ду қисмат ба чоп мерасонанд.

Диссертант Факиров X.Н. дар раванди таҳқики мавзӯъ ва таҳлилу баррасии мавод тасвири бадеи, рӯзгор ва осори Карим Девона дар насири тоҷик дар асоси баҳси фолклоршиносон, адабиётшиносон, таъриҳшиносон, ахли адаб перомуни ҳаёт ва осори шоири мардумӣ – Карим Девона бо усули таҳлили таъриҳӣ-филологӣ ва усули таҳқики мукоисавии масъаларо муайян намудааст.

Диссертант маводи баҳсноки илмии мавриди назарро таҳлил намуда, таҳқикоти Ҳабибулло Назаровро вобаста ба ҳаёт ва эҷодиёти Карим Девона муҳим ва дар фолклоршиносии тоҷик беназир шумурдааст.

Диссертатсияи Факиров Хурсандмурод Насруллоевич дар асоси меъёрҳои маълуми пажӯҳиши илмӣ таълиф гардида, дар он услуби корбурди иқтибосҳо риоя гардидааст. Пешниҳоди бобу фаслҳо, хулоса ва китобнома ба талаботи стандартҳои КОА¹-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобғӯй аст.

Дар канори муваффакиятҳо дар диссертатсия баъзе норасоиҳо низ ба назар мерасад, ки ислоҳи он ба манфиати кор аст:

1. Дар «Муқаддима» дар қисми «Мубрамӣ» ва зарурати таҳқиқи мавзӯй равшан ва возех масъалагузорӣ нашуда, баъзе маълумоти овардашудаи довталаб, ба дараҷаи омӯзиш мутааллик мебошад;
2. Дар «Нуқтаҳои химояшаванди диссертатсия» гузориши масъалаҳо ба меъёри талаботи кори илмӣ пурра мувофиқат намекунад;
3. Дар диссертатсия зерфаслҳои 1.1.2.1.2. ва фасли 1.3. боби аввал баҳси илмӣ сарфи назар шуда, муаллиф бештар ба накли маълумотҳои мавод таваҷҷӯҳ намудааст;
4. Дар забон ва баёни диссертатсия оҳангӣ публисистӣ мушохид мешавад;
5. Забон ва тарзи баёни диссертатсия дар баъзе мавриҷҳо илмӣ набуда, калима, ибораҳо ва таркибҳои омиёна бештар ба кор рафтааст, ки бештари онҳо характеристи бадеӣ доранд (С. 20, 21, 24, 26 ва гайра);
6. Баъзе иқтибосҳо дар диссертатсия бо тавзехоти муаллиф омехта зикр шуда, бо ноҳунак чудо карда нашудаанд;
7. Дар диссертатсия ғалатҳои имлой, услубӣ ва техникии чоп ба назар мерасад (с.5, 7, 11, 18, 21, 22, 23, 24 ва г.).

Дар мачмӯй камбудихои дар фавқ номбурда арзиши диссертатсияро кам намекунанд, чунки пажӯҳиши мазкур барои фолклори тоҷик мухим мебошад.

Автореферат бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ бо мазмун ва мундариҷаи диссертатсия мувофиқат менамояд.

Диссертатсияи илмии Факиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва саҳми ў дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» таҳқиқоти анҷомёфта буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), аз рӯи ихтисоси 6D020500 – филология (10.01.09 – фолклоршиносӣ) арзанда мебошад.

Такризи муассисаи пешбарандадар чаласаи всеи шуъбаҳои адабиёти мусоир ва фолклори адабиёти Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ Академияи миллӣ илмҳои Тоҷикистон дар таърихи 12 январи соли 2021, карори №1 бо иштироки диссертант Факиров X.Н. баррасӣ гардид.

Раиси чаласа:

номзади илми филология,

мудири шуъбаи фолклор

Институти забон ва адабиёти
ба номи Рӯдакӣ АМИТ

Мажнунов А.А.

Котиби чаласа

Шарипова Н.

Эксперт,

номзади илми филология

Мухаммадиев Ш.

Имзоҳои А. Мажнунов, Н. Шарипова, Ш. Мухаммадиев –ро тасдик мекунам.

Нозирӣ калони шуъбаи кадрҳои

ИЗА ба номи Рӯдакӣ

Назрикулова X.М.

Сурога: Чумхурии Тоҷикистон, г. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ

Тел: 227-29-07, 227-04-47; 93-56-48-12

E-mail:iza_rudaki17@mail.ru